

суттєво оновити навчальні підручники та посібники, збільшити кількість видань українською мовою, на другому (до 2000 р.) – завершити видавництво нових. Відразу ж було представлено 38 назв (3 млн. посібників) оновлених художніх творів письменників України 20-30 рр. ХХ ст. та класиків світової літератури. Одночасно, для потреб національних меншин видали 17 малотиражних назв літератури кримськотатарською, болгарською, гагаузькою та єврейською мовами [6, с.37-38]. Протягом 90-х рр. було створено базу національної системи освіти та її окремих галузей. Її головні принципи закріпили у ст. 53 Конституції України (28 червня 1996 р.), Указом Президента “Про основні заходи реформування вищої освіти в Україні” (12 вересня 1995 р.), у законі “Про освіту” (23 березня 1996 р.), до 2001 р. підготували до розгляду у 2-му читанні Верховною Радою закон “Про вищу освіту”.

1988 р. ідеї взаємного визнання дипломів про вищу освіту між країнами Європи, з нагоди 900-ліття найстарішого у світі Болонського університету, оформили у “Велику Хартію”. Ідея самостійного, рівноправного входження у світовий освітній простір набула актуальності і в Україні. У програмі “Освіта” зазначили і про це. 1993 р. Я. Рудницький зробив український варіант Хартії, погодивши текст з ректором Українського Вільного університету в Мюнхені П. Гоєм, т. як Болонський університет мав намір запропонувати її підписання вузам Сх. Європи та України, про що повідомила г. “Освіта” 6 січня 1993 р.

Література:

1. Алексеев Ю.М. Україна: Освіта і держава (1986-1997). – К.: Експрес, 1998.
2. Статут Київського ордену Леніна Державного Університету ім. Т.Г. Шевченка. – К.: КІУ, 1964.
3. Луговий В. Педагогічна освіта в Україні. – К., 1994.
4. Бабак В.П. Освіта в Україні // Проблеми освіти. – К., 1996. – Вип. 5.
5. Державна національна програма “Освіта. Україна – 21 століття”. – К.: Експрес-об’єднання, 1994.
6. Розвиток освіти в Україні 1992-1993 // Доповідь на 44 сесії МНК з питань освіти (Жовтень 1994). – К., 1994.

Лазуренко В.М.

Черкаський державний технологічний університет

СПЕЦИФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УЧАСТІ ЗАМОЖНОГО СЕЛЯНСТВА УКРАЇНИ У ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО ТОВАРИСТВА „ПРОСВІТА” У ПЕРШІ РОКИ НЕПУ

В першій половині 20-х рр. ХХ ст. заможне селянство України приймало активну участь у діяльності на селі національного культурно-освітнього товариства “Просвіта”. Це, безумовно, невписувалось в заплановане більшовицьким режимом насадження радянської моделі культурного розвитку українського села. Тому,

закономірно, більшовицькі дії були направлені на викорінення національно-свідомого заможного селянства з “Просвіт”.

Діяльність згаданих товариств надзвичайно турбувала більшовицький режим, адже біля них гуртувалось майже все національно-свідоме українське селянство, і, як переконливо засвідчують архівні дані, головним чином, представники заможних селянських груп.

Значне збільшення кількості заможних селянських господарств (слід зазначити, що в роки НЕПу економічно міцні селянські господарства, в переважній більшості, у партійно-більшовицьких колах називали “куркульськими”, “дрібнокапіталістичними”, “великоексплуататорськими”, а в селянському середовищі – “заможними”, “міцними”, “великими”), викликане сприятливими ринковими засадами НЕПу, на думку тогочасного вищого українського партійного керівництва закономірно викличе згодом “посилення в селі дрібнобуржуазної стихії”. А в результаті цього, одним із головних напрямків дій заможних селянських груп стане їх робота в сфері просвітницької діяльності, тобто, за прогнозами більшовицького керівництва, “почнетесь боротьба за школи, за “Просвіти”” [1, с. 14].

Така ситуація могла б зашкодити більшовицькій просвітній політиці на селі, на якій акцентувалась особлива увага радянського керівництва. “Загальне завдання оволодіння селом, - зазначалось в циркулярному листі секретаря ЦК КП(б)У С.Косіора всім організаціям КП(б)У (1921 р.), - одночасно ставить нас лицем до лица із завданням використання освіти з метою розшарування селянства та поглиблення комуністичної свідомості в його бідніших елементах.

Діяльність “Просвіт”, що першопочатково виникли в результаті дикої націоналістичної політики царизму, породжувала в селянському середовищі явище роздмухування вогнища куркульського націоналізму та шовінізму. Значна частина господарств української буржуазії фактично закріпила “Просвіти” за “дрібнобуржуазними інтелігентами та найбільш заможною частиною села” [2, с. 70].

Позбутися в особі “Просвіт” можливого конкурента більшовики могли тільки двома шляхами: або силовим, або ідеологічним. Зусилля влади спрямовувались на те, щоб “оволодіння просвітами зробити бойовим завданням партії на селі” [2, с. 70].

Головною діючою силою в цій боротьбі повинні були стати комітети незаможних селян (КНС) та союзи молоді.

У вищезгаданому листі секретаря ЦК КП(б)У С.Косіора ставилось директивне завдання “перетворення “Просвіт” із органів куркульського впливу на бідняка, в органи комуністичної освіти й розшарування села” [2, с. 70].

Проведене в 1922 р. соціологічне опитування в ряді губерній України встановило, що низка антипросвітнянських заходів призвела до того, що вже в тому ж році участь заможного селянства в діяльності “Просвіт” знизилась до досить низької позначки. В більшості анкетованих губерній його участь взагалі була відсутня, а там, де і залишались поодинокі їх представники, то “комнезами за допомогою комуністичних осередків їх виганяють” [3, с. 16-17]. Гуляйпольська волость Катеринославського повітового комітету КП(б)У відносно участі заможного

селянства в діяльності “Просвіти” зазначала, що участь їх узагалі не спостерігається “через суворий нагляд влади” [3, с. 106].

У грудні 1922 р. Запорізький повітовий комітет КП(б)У констатував той факт, що раніше “Просвіти” були цілком у руках заможного селянства та елементів “міщансько-романтичної психології”. Саме вони були центром поширення “націоналізму, оснований на історії Запоріжжя і взагалі часів козацтва. Тепер “Просвіти”, паралізовані місцевими КНС, КСМ, комуністичними осередками, замирають і поступово переходять цілком під вплив селянського пролетаріату” [3, с. 106].

Поставлене в 1921 р. завдання щодо перетворення “Просвіт” з органів національно-свідомого впливу заможного селянства на інші групи села, в органи комуністичного просвітництва було реалізоване. Сквирський повітовий комітет Київського губкому КП(б)У наголошував, що в “...“Просвіти” заможне селянство вже не йде. “Просвіти” розкладаються та помирають” [4, с. 8].

Всі ті позитивні починання, що проводились заможним селянством спільно з інтелігенцією в “Просвітах”, а це лекційна робота, різноманітні виставки, етнографічні свята, шкільна та бібліотечна справа, все, що значно підносило культурно-освітній та духовний рівень українського народу, були свідомо знищені більшовицьким режимом. Національна діяльність “Просвіт” вступала в протиріччя з політикою тоталітарного режиму на селі. До 1923 р. “Просвіти” на наддніпрянській Україні зовсім перестали функціонувати (щоправда, на Галичині вони проіснували до 1939 р.) [5, с. 325].

Література:

1. Всеукраїнське совещание замзаворгинстров по работе на селе 12-16 ноября 1921 года. – Х., 1921. - 31 с.
2. Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі - ЦДАГО України), ф.1, оп. 20, спр. 844. - 154 арк.
3. ЦДАГО України, ф.1, оп. 20, спр. 1072. - 137 арк.
4. ЦДАГО України, ф.1, оп. 20, спр. 1073. - 91 арк.
5. Малий словник історії України. - К., 1997. - 464 с.

Лахно О.П.

Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г.Короленка

ОПОЗИЦІЯ В РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ В СЕРЕДОВИЩІ СВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТИЯН-БАПТИСТІВ

У 60-80-их роках ХХ століття на території СРСР фактично діяли два релігійних центри євангельських християн-баптистів: т.зв. легальний, визнаний радянськими державними та партійними органами (Всесоюзна Рада євангельських християн-баптистів) та нелегальний, утворений із тих осіб, котрі відійшли від ВРЄХБ (спочатку він носив назву “Ініціативна група”, а пізніше — Оргкомітет по скликанню